

ŠALUTINIŲ PAŽYMINIO SAKINIŲ IR IŠSKIRTINIŲ PAŽYMINIŲ SINONIMIKA

K. ŽUPERKA

Sintaksinės sinonimikos, kaip ir gramatinės sinonimikos apskritai, problema kalbotyroje yra žymių nesutarimų objektas. Nėra vieningos nuomonės svarbiausiais klausimais: kokios sintaksinės konstrukcijos laikytinos sintaksiniais sinonimais, kas sudaro sintaksinės sinonimikos pagrindą – turinio ar gramatinės reikšmės bendrumas.¹

Prieš analizuojant konkrečias sinonimines konstrukcijas, reikia išsiaiškinti sintaksinio sinonimo sąvoką. Šiame darbe laikomasi požiūrio, kad sintaksiniai sinonimai – tai vienodos leksinės sudėties, bet skirtingos struktūros konstrukcijos, kurios atlieka artimą sintaksinę funkciją, atspindi tuos pačius tikrovės reiškinių santykius ir skiriasi gramatinės reikšmės bei prasminiais-stilistiniais atspalviais.²

Sintaksinių sinonimų tyrimo kelias yra faktinis ir transformacinis jų gretinimas. Transformacija (pakeitimas) padeda išryškinti semantinius-struktūrinius sinoniminių konstrukcijų bendrumus ir skirtumus.

Darbe naudojama transformacija, kuri vadinama „perdirbimu į sinonimiką“ (PS).³ Transformuojant pagal PS, išvestinė konstrukcija išlaiko bendrą gramatinę reikšmę, kinta tik prasminiai bei stilistiniai atspalviai.

I. ŠALUTINIŲ SAKINIŲ TRANSFORMACIJOS IŠSKIRTINIAIS PAŽYMINIAIS SĄLYGOS IR DĒSNINGUMAI

§ 1. J. Balkevičiaus „Dabartinės lietuvių kalbos sintaksėje“ yra nurodyti būdingiausi šalutinių pažyminio sakinių keitimo išskirtiniais pažyminiais atvejai ir tokio keitimo dėsningumai, priklausantys nuo jungiamojo žodžio linksnio: „Pažyminio šalutiniai sakiniai, prijungti įvardžio *kuris* vardininku, galininku arba

¹ Žr. И. И. Ковтунова, О синтаксической синонимике. – Вопросы культуры речи, вып. 1, М., АН СССР, 1955, стр. 126; В. Н. Ярцева, О грамматических синонимах, – Романо-германская филология, вып. 1, АН СССР, 1957, стр. 14; Е. И. Шендельс, Понятие грамматической синонимии. – НДВШ, Филол. науки, 1959, 1, стр. 74; В. П. Сухотин, Синтаксическая синонимика в современном русском литературном языке, М., АН СССР, 1960, стр. 14.

² Sintaksinio sinonimo sąvoka specialiai aptariama straipsnyje „Sintaksiniai sinonimai kaip gramatikos ir stilistikos objektas“. – Spalio revoliucija ir visuomeniniai mokslai Lietuvoje, V., 1967, p. 610–622.

³ Žr. К. Г. Крушельницкая, Трансформационный метод и проблема значения. – Иностранные языки в высшей школе, Тематический сборник, вып. 3, М., 1964, стр. 11–12.

neiginio kilmininku, lengvai pakeičiami dalyvio valdomu sudėtinu derinamuoju pažyminiu. Tokio pakeitimo atveju šalutinio sakinio tarinys tampa pagrindiniu sudėtinio pažyminio komponentu, kurį reiškia to paties laiko veikiamosios arba neveikiamosios rūšies dalyvis, suderintas su pažyminiu žodžiu. <...>

1. Jeigu jungiamasis žodis yra šalutinio sakinio veiksnys (vardininkas), pažyminio pagrindinis komponentas reiškiamas veikiamosios rūšies dalyviu.

2. Jeigu jungiamasis žodis yra šalutinio sakinio papildinys (galininkas ar neiginio kilmininkas), pažyminio pagrindinis komponentas reiškiamas neveikiamosios rūšies dalyviu, kuriam priklauso veikėjo kilmininkas, atsiradęs iš šalutinio sakinio veiksnio.⁴ Pvz.:

Žmogus, kuris nemyli savo žemės, nedaug vertas AvyžKK 524.

Tie grūdai, kuriuos tėvas uždirbo vasarą kasdamas griovius, pasibaigė BaltR IV 7.

[Žaliukės] neatsisako net nuo javų, kurių nemėgsta daugelis šios šeimos paukščių IvLP 123.

Atliepiamasis žodis šalutinio sakinio

... Atsiranda tokių tėvų, kurie per vaiką reiškia savo nusistatymus CvR V 163.

Nelaimingas tas bernytis, kurs mergytės klauso JabIRR I 488.

Žmogus, nemylintis savo žemės, nedaug vertas.

Grūdai, tėvo uždirbti vasarą kasant griovius, pasibaigė.

[Žaliukės] neatsisako net nuo javų, nemėgstamų daugelio šios šeimos paukščių.

PS atveju praleidžiamas:

... Atsiranda tėvų, per vaiką reiškiančių savo nusistatymus.

Nelaimingas bernytis, mergytės klausantis.

Sakinyje su išskirtiniu pažyminiu įvardžiai ta s, toks šalia pažymimojo žodžio turi ne santykinę, o parodomąją reikšmę. Kitaip tariant, prijungiamajame sakinyje jie yra kaip atrama, per juos nustatomas šalutinio sakinio ryšys su pagrindiniu, o sakinyje su dalyvine konstrukcija jie nurodo ryšį su ankstesniu pasakymu (pasakojimu).⁵ Pvz.:

Mane sukrėtė tas verksmas, širdį rėžiantis, kelią nesuprantamą liūdesį CvR II 271. ... Prievaizdas nebesitvėrė pykčiu, žiūrėdamas į tą senyvą, žilagalvį, švariais marškiniais apsilikusį ir juosta persijuosusį artoją, ramiai žingsniuojantį pasikui žuobrį ir dvylių jaučių jungą PutR VI 293.

J. Balkevičiaus „Sintaksėje“ nurodomas pakeitimo sąlygas reikia kiek patikslinti. Pirmiausia išvardysime būdingesnius atvejus, kai, esant minėtoms sąlygoms, PS negalimas.

§ 2. Sinoniminių atitikmenų dažnai neturi šalutiniai pažyminio sakiniai, kurių tarinys reiškiamas tariamąja nuosaka, pvz.: Juras bloškėsi prie tokių draugų, kurie daugiau žinotų, suprastų, atsakytų į jį varginančius klausimus CvR V 143.

⁴ J. Balkevičius, Dabartinės lietuvių kalbos sintaksė, V., 1963, p. 343–344.

⁵ Plg. E. И. Франчук, Употребление обособленных причастных оборотов и определенных придаточных предложений в современном русском языке, Автореферат канд. дисс., М., 1952, стр. 12.

Negalimas PS šalutinių sakinių, kurių tarinys išreikštas liepiamąja nuosaka, pvz.: Medžiai stovėjo apšerkšniję ir beribėje erdvėje atrodė kaip lengvučiai, miegli žaisliukai, *kuriuos, rodos, imk ir dėkis į savo vaikišką krepšį* Avyž KK 164.

Išskirtiniais pažymintais paprastai nepakeičiami beasmeniai šalutiniai sakiniai, pvz.: Jis buvo žodis. O dabar—paminklas, *kurį ir žemei nesunku laikyti, kurį ir mums mylėti nesunku* MarcD 51.

Peržiūrėtuose šaltiniuose nerasta pavyzdžių, kuriuose išskirtinio pažyminio pagrindiniu komponentu eitų būsimąjo laiko neveikiamasis dalyvis. Šalutinio sakinio formali transformacija galima, tačiau išvestinė konstrukcija negyva. Pvz.:

Tai bent juokas, <i>kurio ir už pinigus nepirksi</i> BalčHP 17.	Tai bent juokas, <i>ir už pinigus nepirksimas</i> .
---	---

Veikiamosios rūšies būsimąjo laiko dalyvis išskirtiniame pažyminyje labai retas.

Iš trumpos apžvalgos matyti, kad sinoniminius atitikmenis paprastai turi tik asmeniniai šalutiniai pažyminio sakiniai, kurių tarinys reiškiamas tiesioginės nuosakos esamuju arba būtuju laiku.

Dabar nurodysime atvejus, kai PS galimas, ir nesant § 1 minėtų sąlygų.

§ 3. Sinoniminė transformacija galima ir tada, kai šalutinio sakinio tarinys-veiksmažodis valdo jungiamąjo žodžio objekto kilmininką (t. y. kilmininką, turintį tiesioginio objekto reikšmę). Tokie veiksmažodžiai yra bijoti, ieškoti, laukti, norėti, pageidauti, siekti, vengti... Pvz.:

[Daubaras] ėmė vaduotis Pempiene, ta negerų akių žavėtoja, *kurios visi bijojo ir iš tolo vengė* PutR VI 28. Rapolas tirpo <...> nuo to pažeminimo, *kurio gali susilaukt iš savo draugės jis, nusidėvėjęs vyriškis* VaižgRR I 53. Ir nušvito puikus bernužėlis, garsaus tėvo sūnelis, kai pamatė mergelę, *kurios labai išsiilgo* KrėvP 32. Paskum gavo ir kryžių, *kurio kiti taip svajoja* JablRR I 580.

Transformuojant: Mukas labai džiaugėsi pagaliau radęs savo laimę, *kur taip ilgai ieškojo* BalčHP 76→... laimę, *taip ilgai ieškotą*. Plg.: Sveikas, mūsų draugai, *seniai ieškomasis* LKŽ IV 15.

Neveikiamieji dalyviai lietuvių kalboje gali rodyti ir netiesioginį veiksmo objektą, pvz.:

Vaikis *pasėtas* (kuriam pasėlio pasėta) tuoj kitaip dirba JablRR I 310. *Dirbtais* arkliais (kuriais dirbta. — K. Ž.) *nėvažiuoja* turgun JablRR I 309.

Dėl šios ypatybės išskirtiniu pažyminiu tam tikrose konstrukcijose gali būti pakeistas ir toks šalutinis sakiny, kurio jungiamasis žodis išreikštas linksniu, neturinčiu tiesioginio objekto reikšmės, pavyzdžiui, *naudininku*:

Rėkia kaip veršis, <i>kuriam tris dienas putros nedavė</i> .	Rėkia kaip veršis, <i>tris dienas putros neduotas</i> PP 411.
Čia buvo <...> viena bendra šeima, <i>kuriai grasė viena ir ta pati nelaimė</i> .	Čia buvo <...> viena bendra šeima, <i>grasoma vienos ir tos pačios nelaimės</i> CvR II 396.

Dabartinėje lietuvių literatūrinėje kalboje tokie išskirtiniai pažyminiai nėra dažni, todėl ir sinonimikos atvejus šios konstrukcijos ne ką tepagausina.

Kai kurie veiksmoždziai be reikšmės skirtumo valdo objekto galininką ir objekto (priemonės) įnagininką: avėti, dėvėti, mūvėti, ryšėti, vilkėti...⁶ Šalutinis sakiny, kurio tarinys yra toks veiksmoždzis, gramatiškai nesunkiai pakeičiamas išskirtiniu pažyminiu, nors jungiamasis žodis reiškiamas įnagininku, pvz.: Neginčijami Mykoliuko tebuvo „dveji“ – kailiniai su miline, *kuriais dvejis vilkėjo*, kai buvo šalta VaižgRR I 40 → Neginčijami Mykoliuko tebuvo „dveji“ – kailiniai su miline, *(jo) dveji vilkėti*, kai buvo šalta.

§ 4. Transformacijos atveju šalutinio sakinio tarinys ne visada tampa to paties laiko dalyviu (žr. § 1). Kai sudėtinio sakinio dėmenų tariniai reiškiami būtojo laiko veiksmoždziais, rodančiais visišką ar dalinį veiksmų vienalaikiškumą, sinoniminės konstrukcijos dalyvis paprastai esti ne būtojo, o esamojo laiko. Pvz.: Ties vienu įėjimu *stovėjo* tirščiau miestiečių, *kurie žiūrinėjo iškabintus paveikslus* → ... Ties vienu įėjimu *stovėjo* tirščiau miestiečių, *žiūrinėjančių iškabintus paveikslus* CvR V 76.

Būtojo kartinio laiko dalyvis šiokiais atvejais kelia dviprasmiškumo pavojų: neaišku, ar dalyviu reiškiamas veiksmas vyksta vienu metu su pagrindiniu sakinio veiksmu, ar anksčiau,⁷ pvz.: Ties vienu įėjimu *stovėjo* tirščiau miestiečių, *žiūrinėjusių iškabintus paveikslus*.

Šalutiniai sakiniai dažnai žymi veiksmą, vykstantį vėliau, negu pagrindinio sakinio veiksmas. Pvz.:

Į tą būrį *pakliuvo* ir Monikos vaikas, *kuris ne kartą grįžo liūdnei pypsėdamas, apsidrąkęs* CvR V 83. Veršį *reikėjo* su skaudančia širdimi *atskirti* nuo negyvos motinos, *kurį Juras nutempė už tvarto* CvR V 122.

PS atveju šalutinio sakinio veiksmoždzis taptų būtojo laiko dalyviu, tačiau sinoniminė transformacija paprastai negalima, nes išskirtiniame pažyminyje būtojo laiko dalyvis retai težymi veiksmą, vykstantį po pagrindinio veiksmo. Vėlesnį veiksmą reiškiant dalyvine konstrukcija, atsiranda laiko momento dviprasmybė (veiksmai chronologiškai nenuoseklūs).⁸ Pvz.:

Suošė juokas, *sugadinęs visą vaidinimo pradžią* CvR V 91. Iš miestelio *grįžo* raitelis, *nuraminęs tėvus felčerių*, kuris turįs tuojau atvykti CvR V 171.

Išskirtinį pažyminį šia laiko reikšme reikėtų vartoti tik tais atvejais, kai veiksmų laiko santykį aiškiai rodo veiksmoždzio formų semantika arba specialūs žodžiai. Pvz.:

Ir *išaušo* nelaimingoji diena, *nulėmusi Mato likimą* SimR I 54. Todėl, metęs pasakas, toliau jis [Anderseną] *vėl parašė* kelis romanus, *turėjusius nemažą pasisekimą* – tik ne Danijoj BalčAP 8. Nuskindant rūtos šakelę Akelaitis *užkišo* už kasos jaunesniajai Balsytei, *nuo to užsiplieskusiai kaip žarija*... PutR VI 67.

Taigi aptariamoms konstrukcijoms esti sinonimiškos paprastai tik tada, kai šalutinio sakinio tarinys-veiksmoždzis turi vienalaikiškumo arba ankstesnio veiksmo reikšmę.

Transformacijos sąlygos bei dėsningumai priklauso nuo šalutinio sakinio tarinio raiškos⁹, jungiamojo žodžio linksnio ir santykiaujančių veiksmoždzio formų (veiksmoždzis – dalyvis) laiko ypatybių.

⁶ Pavyzdžių žr. Jabl RR I 622; DLKŽ 58, 131, 481, 678, 944.

⁷ Žr. A. Žirguly, Dėl veikiančios rūšies dalyvių laiko, – „Kalbos kultūra“, sąs. 4, V., 1963, p. 22–23.

⁸ Žr. J. Pikčilingis, Žodžio aiškumas ir tikslumas, V., 1965, p. 15.

⁹ Keitimas pažyminiams šalutinių sakinėlių, turinčių sudurtiniu laiku reiškiamą tarinį arba sudėtinį vardažodinį tarinį, yra atskiras platus klausimas ir čia neliečiamas.

II. ŠALUTINIŲ PAŽYMINIO SAKINIŲ STRUKTŪRINIAI-SEMANTINIAI TIPAI IR JŲ SINONIMINIAI ATITIKMENYS

§ 5. Šalutinių pažyminio sakinių, jungiamų įvardžiu kuris, skiriami du semantiniai-struktūriniai tipai:

1) sakiniai, neturintys komunikatyvinio savarankiškumo, atliekantys tik pažyminio funkciją,

2) sakiniai, pranešantys ką nauja apie pažymimąjį daiktą, atliekantys išplečiamąją-pasakojamąją funkciją.¹⁰

Šių dviejų tipų buvimas paremtas pažymimojo žodžio leksinės reikšmės ypatybėmis: neapibrėžtumas, nepilnumas (I) arba apibrėžtumas, pilnumas (II).¹¹ Struktūrinis I tipo sakinių rodiklis yra pasakytas arba potencialiai galimas atliepiamasis žodis, pvz.:

Blogas tas kupčius, *kuris savo tavorą peikia* PP 171. Blogas [tas] paukštis, *kuris savo lizdą teršia* PP 141.

II tipo sakiniuose atliepiamojo žodžio nėra ir negali būti, pvz.:

Nors, balnojant arklį ir rengiantis joti prie stulpo, buvo jam prabilusi sąžinė, kad jis nuskriaudęs karalaitį, *kuris dabar turėjo labai sielotis*, bet buvo jau per vėlu BalčHP 87.

§ 6. I tipo šalutiniai sakiniai yra išplėsti vardažodžio pažyminiai, prasmės ir sintaksės atžvilgiu glaudžiai susiję su pažymimuoju žodžiu. Kaip ir bet kuris pažyminys, jie, vienaip ar kitaip pažymėdami pagrindinio sakinio vardažodį, apriboja sąvokos apimtį.¹² Apribojimo pobūdis priklauso nuo atliepiamojo žodžio: sakiniai, kuriuose atliepiamaisiais žodžiais eina daiktus nurodantys parodomieji įvardžiai (tas, šis, šitas, anas, tas pats), turi išskiriamąjį atributyvinės reikšmės atspalvį; sakiniai, kuriuose atliepiamaisiais žodžiais eina ypatybės nurodantys parodomieji įvardžiai (toks, šitoks, toks pat), turi kokybinį atspalvį.

§ 7. Išskiriamąjį atributyvinės reikšmės atspalvį turintys šalutiniai sakiniai apriboja pažymimos sąvokos apimtį, išskirdami iš bendrų ypatybių atskiras, iš vienodos daugybės – vieną ypatybę, pasireiškiančią kokiu veiksmu. Pvz.:

Ir ano senojo bajoro, *kuris bokšto požemyje ilsisi*, statytieji rūmai jau sensta, kai kur net linksta SimR I 29. O kad greičiau prabėgtų tos šešios vasaros, *kurios laukia manęs iki pusberniavimo!* BaltR IV 161. Nė žymelės tos šypsenos, *kuri kiškeliu imdavo žaisti jam ant lūpų, ligi tik išvysdavo Severiotę* VaižgRR I 90. Jis [Juras] galvojo apie tuos kaimynus, savo šalies ir luomo žmones, *kurie tamsiau gyvenę už kurmius* CvR V 59. Ta keršto mintis, *kurį visados nešiojau savo širdy*, dabar apėmė visą mano sielą BalčHP 101.

¹⁰ Пг. Грамматика русского языка, т. 2, ч. 1, Изд-во АН СССР, М., 1954, стр. 109; Н. С. Поспелов, О различиях в структуре сложноподчиненного предложения, – Исследования по синтаксису русского литературного языка, Изд-во АН СССР, М., 1956, стр. 50-51 tt.

¹¹ Жр. С. Е. Крючков, Л. Ю. Максимов, Типы сложноподчиненных предложений с придаточной частью, относящейся к одному слову или словосочетанию главной части. – ВЯ, 1960, 1, стр. 13.

¹² Г. Н. Акимова, Определительно-описательные предложения с относительным местоимением *который*. – Уч. записки Ленинградского ун-та, № 235, Серия филологических наук, вып. 38, 1958, стр. 82.

Išskiriamąjį atributyvinės reikšmės atspalvį turintys dalyviniai pažyminiai taip pat reiškia konkretų pažymimojo daikto veiksmą-požymį, pvz.:

Abi merginos žiūrėjo į vyrą, *einantį tiesiog dvaro pusėn* CvR V 12. Piliėčiai, *esą TSRS Ginkluotųjų Pajėgų eilėse*, turi teisę rinkti ir būti išrinkti lygiai su visais piliėčiais Konst 24. [Monika] atsiminė valandas, *praleistas dvare, ant motinos kelių...* CvR V 94. Kad atrodytų panašus į mokytą žmogų, Mukas įsigijo pinigais, *gautais už fygą*, tam tikrus drabužius ir prisilipdė ožkos plaukų barzdą BalčHP 82.

Transformuojami tokie išskirtiniai pažyminiai tampa šalutiniais sakiniais su atliepiamuoju žodžiu *tas*: Autoriai, *tyrinėję žvalvinius pietų kraštuose*, rašo, kad jie ten dažnai perį mūrų plyšiuose arba stačiuose kriausiuose išsikasę urvus IvLP 26→ (Tie) autoriai, *kurie tyrinėjo žvalvinius pietų kraštuose*, rašo...

§ 8. Kokybinį atributyvinės reikšmės atspalvį turintys šalutiniai sakiniai apriboja sąvokos apimtį, pažymimąjį daiktą priskirdami grupei daiktų, pasižyminčių bendra ypatybe. Pvz.:

... Dvaras buvo aptikęs kaip tik tokį tarną, *kurs sugebėjo dvaro santykius su muzikais sudaryti ir palaikyti baile* VaižgRR I 64. Stebėtis reikėjo, kur ėmės tokia galybė, *kurią jautė kiekvienas žemės gyvis*: nerimo vietoje gyvulys, lindo į savo olą vabalas, net žolė prisiplakė prie žemės CvR V 107.

Kokybinio reikšmės atspalvio išskirtiniai pažyminiai, skirtingai nuo išskiriamąjį atspalvį turinčių konstrukcijų, reiškia ne konkretų požymį-veiksmą, o bendrą pažymimojo daikto ypatybę:

... Betarnaudamas [Mukas] igijo daiktą, *galintį jam padėti rasti laimę* BalčHP 73. Nuo amžių čia viešpatavo įstatymas, *draudžias be moterystės sakramento merginoms vaikauti* CvR V 11. Tamsta nereikalauji faktų, *įrodančių mano kaltinimą?* PutR VI 313. [Tutkus] jau gimnazijoje pagarsėjo kaip vyrukas, „*sugebąs ir išgerti, ir pašokti, ir apie bobas apsisukti*“ VencLR II 100.

Tokie išskirtiniai pažyminiai dažnai gali būti transformuoti šalutiniais sakiniais su atliepiamuoju žodžiu *toks*: Dažnai toks ūkas primena kometą, *esančią toli nuo Saulės* SlavŽ 369→Dažnai toks ūkas primena (tokią) kometą, *kuři yra toli nuo Saulės*.

§ 9. Kadangi išskirtiniai pažyminiai neturi atliepiamojo žodžio, jų santykis su pažymimuoju žodžiu ne toks tikslus: be platesnio konteksto kartais sunku pasakyti, kokį atributyvinės reikšmės atspalvį turi išskirtinis pažyminys. Pvz.: <...> Turėjau savo rankose žmogų, *galėjusį kiekvieną valandą atidaryti mano priešo duris* BalčHP 101→Turėjau savo rankose (tą, tokį) žmogų, *kuris galėjo kiekvieną valandą atidaryti mano priešo duris*.

Šalutiniuose sakiniuose be atliepiamojo žodžio atributyvinė reikšmė taip pat gali būti neapibrėžta, pvz.: Už kelis auksinius Mustafui pavyko išgauti iš jo [to, tokio] vaisto, *kur užmigdo žmogų* BalčHP 59.

Kitais atvejais šalutinio sakinio semantinis-struktūrinis tipas lengvai nustatomas ir be atliepiamojo žodžio, pvz.:

Pagaliau atėjo [ta] diena, *kuri ir paukščių gyvenime turėjo vardą*, – šeiminkės ir draugės parsivedimo diena CvR V 21. Nelaimingi [tie] žmonės, *kur per tokį lietu turi keliauti*, sauso siūlo neliks! BalčAP 85. Amžius kartosiu [tą] ilgesio dieną, *kurią tu vakar jūrai kalbėjai* NėrR I 28. Monika pasijuto [toje pačioje] prikvėpuotoje, tvankioje salėje, *kurią pati vakar puošė* CvR V 90.

Ieškok [tokio] berno, *kuris dirbti moka*, o ne tokio, kuris gražiai šoka PP 37. Čia yra daug [tokių] žmonių, *kurie nemoka nei skaityti, nei rašyti* VencLR II 310. Iš tolo jis [seniokas] buvo panašus į [tokį] žmogų, *kuris su basliu rankose nori užbėgti už akių nevalyvam gyvuliui* VienR I 199.

Vis dėlto ryškiausiai šalutinio sakinio funkcinės reikšmės atspalvis apibrėžtas tada, kai pagrindiniame sakinyje yra atliepiamasis žodis. Ši struktūrinė ypatybė dažną sykį lemia ir sintaksinio sinonimo pasirinkimą (žr. § 18).

§ 10. Šalutiniai pažyminio sakiniai, atliekantys išplėtimo-pasakojimo funkciją (žr. § 5), taip pat gali turėti sinonimiškus išskirtinius pažyminius. Šio tipo sinoniminių konstrukcijų pažymimasis žodis arba jau pakankamai apibūdintas prepoziciniu pažyminiu, arba pats yra savotiškas parodomasis žodis, nereikalaujantis atskiro apibūdinimo, pavyzdžiui, tikrinis vardas, profesijos, tautybės pavadinimas, šeimyninės ar socialinės padėties nusakymas ir pan. Pvz.:

Šalutiniai sakiniai:

Jai padėjo Daubienė, *kuri mokėjo visų nelaimės apraudoti* CvR V 188. Bėgo bernelis pėščiomis risčiomis, kol pribėgo gilų Nemunėlį, *kuris kelią sau kloja tarpu žaliųjų girių, tarpu kalnų aukštųjų* KrėvP 38. Ir ne vienas nujojo [Zubrys], bet su senu piršliu, *kuris daugel matė, daugel suprato* KrėvP 32. Prie savo stalo jis buvo pasisodinęs jauną mergaitę, *kuri sėdėjo ramiai, tartum ištikima duktė, tyli, melancholiška* VencLR II 197. Ant trumpų kailinukų užsimaukšlinau ilgus, žemę siekiančius kailinius, *kuriuos vietiniai gyventojai vadina „malica“* T 1967 80.

Išskirtiniai pažyminiai:

Tame darbe merginai padėjo apylinkėje daktarė Vanagienė, *gydžiusi ją paraku* CvR V 11. Nelaimingąjį karalaitį, surišę rankas, pasodino ant kuprio, tarp dviejų raitelių, *turėjusių sergėti, kad jis nepabėgtų* BalčHP 88. Jiems buvo baisiai pikta, kad karalius labiau mylėjo nykštuką, *nieko daugiau nemokėjusį, tik greitai lėkti* BalčHP 76. Vienu viena sėdėjo [Monika] ir laukė, be nepareis taku motina, *seniai išėjusi su ryšulėliu į miestą* CvR V 94.

Pažymėdamos daiktą, asmenį, reiškinį, šio tipo sinoniminės konstrukcijos apima jį visą, neapriboja jo apimties. Jos ne tik (ne tiek) charakterizuoja, bet ir (kiek) praneša apie kokį asmens ar daikto veiksmą, būvį. Kaip ir aukščiau (§ 7–8) aptarti, šio tipo išskirtiniai pažyminiai taip pat glaudžiau, negu jiems sinonimiški šalutiniai sakiniai, suaugę su pažymimuoju žodžiu. Šalutinių sakinių savarankiškumas šiuosyk labai ryškus. Tą rodo ir jų artimumas sujungiamiesiems sakiniams. Pvz.:

Jis vis laikė akis įspręs į mažąją šokėją, *kuri irgi žiūrėjo į jį.*

Jis vis laikė akis įspręs į mažąją šokėją, *ta irgi žiūrėjo į jį* BalčAP 35.

III. SINONIMINIŲ KONSTRUKCIJŲ PRASMINĖS - STILISTINĖS SKIRTYBĖS IR VARTOSENA

Sinoniminės konstrukcijos pasirinkimą daugeliu atvejų diktuoja gramatinių taisyklių sistema, literatūrinės kalbos normos. Jei gramatiškai pasirinkimas laisvas, vartojamas tas sintaksinis sinonimas, kuris tiksliau išreiškia tikrovės santykius bei kalbančiojo rašančiojo požiūrį ir atitinka stilistines pasakymo aplinkybes.

Paseksime, kaip kalboje pasinaudojama sinoniminių konstrukcijų struktūrinėmis ir prasminėmis-stilistinėmis skirtybėmis priklausomai nuo 1) perteikiamo turinio ir 2) visos konstrukcijos, į kurios sudėtį sinonimas įeina kaip dalis, struktūros.

§ 11. Kadangi šalutinis sakinytis turi jungiamąjį bei atliepiamąjį žodį, tikrovės santykius jis nusako gana apibrėžtai, diferencijuotai. Išskirtinis pažymynys pateikia daugiau apibendrintą reiškiamų santykių charakteristiką. Dalyvis – pagrindinis pažyminio komponentas – pasižymi imlia semantika: derina požymį ir veiksmą. Dalyvinėje konstrukcijoje neretai susipina atributyvinė ir įvairios aplinkybinės (laiko, priežasties, sąlygos) reikšmės. Tokių dalyvinių konstrukcijų ypač gausu priežodžiuose-palyginimuose. Pvz.:

Šnypščia kaip žaltys, *pieno negėręs* PP 290. Atsigavo kaip katė, *į kanapes įmesta* PP 313. Birbia kaip avis, *į uodegą įkirpta* CvR V 62.

§ 12. Bendra sinoniminių konstrukcijų ypatybė – minties išskaidymas, pažymimojo daikto ir pranešimo apie jį išskyrimas – nėra visiškai vienoda. Išskirtinis pažymynys yra daugiau atributyvinė, šalutinis sakinytis – daugiau predikatyvinė konstrukcija. Todėl sakinyje su išskirtiniu pažyminiu pagrindinis vaidmuo tenka pažymimajam žodžiui, o prijungiamajame sakinyje dėmesys nuo pažymimojo žodžio atitraukiamas į pranešimo apie jį turinį.¹⁸ Šis funkcinis skirtumas lemia vieno iš sintaksinių sinonimų pasirinkimą.

Pavyzdžiui, dalyvinė konstrukcija tinka, pažymint daiktavardžius – vienaarūšes sakinio dalis, nes tuo atveju svarbu sukoncentruoti dėmesį į pačius daiktus, o ne į jų požymius (ypač, jei kai kurie požymiai jau nusakyti prepozicininiais pažyminiais). Pvz.:

Žvilgsnis nukrypsta į vaikų trejulę, *žaidžiančią kieme*, į kūdikėlių, *ramiai snaudžiantį ant dosnios krūtinės*, ir akis užlieja motiniškos meilės šiluma... AvyžKK 303. Gaila jam seno tetušėlio, *kramtančio sausą duonelę*, gaila mažo kūdikėlio, *verkiančio „pienelio“* ŽemR I 146. Gražulis matė liesą seno rinkėjo nugarą, *palinkusią ties raidžių kasa*, ir praplikusią galvą, *iškištą iš mėlyno nužvilginto chalato* VencR II 328.

Ryškiu pabrėžiant daiktų požymius, vienaarūšes sakinio dalys pažymimos ir šalutiniais sakiniais:

Didelius pulkus vedė čion ir gudai, *kurie iš pasalų užpuldinėja*, ir lenkai, *kurie ne tiek narsūs, kiek patys giriasi*, ir kryžiuočiai, *kurie piktesni, negu patys mano* KrėvP 23.

Kai vienaarūšes sakinio dalis pažymi skirtingos konstrukcijos, frazė netenka ritmingumo, jaučiamas nevienodas detalių išdėstymas:

Gražulis tiesiog prieš save matė prie lėkštės palenktą jos veidą, tankių plaukų garbanas, *krintančias ant kaktos*, jos mažas rankas, *kurios įmantriai sėmė sriubą* <...>, jos truputį buką nosį, *kuri alsavo greit ir smarkiai, net šnervės drebėjo* VencR II 128–129.

§ 13. Būdamas kompaktiškos struktūros, išskirtinis pažymynys yra patogi išraiškos priemonė antraštėse. Pvz.:

¹⁸ Plg. Н. М. Меделец, Определительные придаточные предложения и причастные обороты как синтаксические синонимы, Автореферат канд. дисс., Л., 1953, стр. 26.

Dvylika brolių, *juodvarniais lakstančių* (flk.). Doktrina, *gimdanti žudikus* KT 1967 43. Tikrovė, *pralenkusi svajones* T 1966 136. Žodis, *netapęs kūnu* KT 1967 9. Nelaimė, *ištikusi visą literatūrą* LM 1967 23. Kūrybinė ugnelė, *išižiebusi šimtametėje mokykloje* LM 1967 19.

Šalutinis sakiny antraštėse vartojamas, kai norima labiau pabrėžti pažymimojo daikto ypatybę, priešpastatyti jį kitiems tos pat rūšies daiktams ir pan. Pvz.:

Berniukas, *kuris neturėjo namų* T 1967 57. Pasaulis, *kuris priklauso vyrams* (filmo pavadinimas). Laiptai, *kurie veda žemyn* P 1967 8 184 (Plg.: „Laiptai į dangų“, M. Sluckio romanas).

Šaltiniai, *kurie nedžiūsta* KT 1967 109. Pinigai, *kurie kvepia* T 1967 67 (Plg.: Pinigai nekvepia).¹⁴

§ 14. Kadangi šalutinio sakinio padėtis pažymimojo žodžio atžvilgiu yra savarankiškesnė, „svoris“ didesnis, tai, nusakant būsenos pasikeitimą, sakinio dėmenų veiksmus priešpastatant vieną kitam, šalutinis sakiny tą priešpastatymą labiau pabrėžia, negu jo sinonimas. Pvz.:

Šalutiniai sakiniai:

Ponas Skrodskis nustebeš žiūrėjo į šūkajuančius muzikus. Kur dingo jų nuolankumas, klusnumas, nusižeminimas ir baimė – visi tie iš seno žinomi baudžiauninko jausmai, *kurie stipriau negu pančiai laikė apipainioję tamsias chlopu minias?* PutR VI 560. Persėjui Slibiną nugalėjus, bailieji jaunikiai, *kurie pirma nedrįso Andromedos gelbėti*, dabar visu būriu užpuolė Persėjų SlavŽ 52. Tačiau vieną gražią dieną jie [ugnikalniai] nubunda su baisia jėga. Taip buvo su Ševelučo ugnikalniu, *kuris penkiolika metų nerodė jokių gyvybės ženklų, o prieš porą metų išsiveržė su neregėta jėga* T 1967 24.

Išskirtiniai pažyminiai:

Ponas Šilingas, *geras žmogus, beveik visą laiką tylėjęs*, čia rado progą įsiterpti PutR VI 518. Raudonikis, *visą laiką kantriai tylėjęs*, pagaliau nebeišlaikė AvyžKK 126. Prie būdos pririštas šuo, *pirma lojęs*, dabar nutilo ir smalsiai stebi svetimąjį SimR IV 240.

§ 15. Išskirtinis pažyminis paprastai vartojamas tada, kai nepranešama ko naujo, o tik plačiau paaiškinamas, sukonkretinamas prepozicinio pažyminio turinys. Pvz.:

[...] Tik *silpnas* žmogus, *nepasitikintis savo jėgomis*, ieško atsitiktinės likimo malonės AvyžKK 406. [...] Jis nuolat skaito kažin kokias savo knygas, kurių ji, *beraštė moteris, temokanti paskaityti iš maldaknygės*, nemokėtų nei perskaityti, nei suprasti VenclR II 105–106. Pasitaiko ir *labai greitų žvaigždžių, lekiančių kelis šimtus kilometrų per sekundę* SlavŽ 385. [Filmas] apdainuoja *tvirtą ir išdidų žmogų, sugebantį ginti save ir savo principus* T 1967 10.

¹⁴ Paskutinius du šalutinius sakinius atitinka prepoziciniai neišskirtiniai pažyminiai: Šaltiniai *kurie nedžiūsta* → *Nedžiūstantys* šaltiniai. Kurie-ne-kurie šalutiniai sakiniai antraštiniuose sakiniuose bus atsiradę kitų kalbų poveikyje. Pvz.: Pušis, *kuri juokėsi* Marc P (Plg. V. Hugo kn. pavadinimą *L'homme qui rit*, „Žmogus, kuris juokiasi“). Linija, *kuri dalija* T 1967 31 (Plg. Granica, ktora łączy, „Przyjaźń“, 1967, 13). Dvylika dienų, *kurios suartino draugus* KT 1967, 162 (Plg. Dž. Ri-do kn. pavadinimą: *Ten Days that Shook the World*, „Dešimt dienų, kurios sukretė pasaulį“). Šiaulių K. Preikšo pedagoginio instituto dėstytojų mokslinėje-metodinėje konferencijoje, vykusioje 1966 m. birželio mėn. 2–4 d., vyr. dėst. V. Sirtautas paabejojo konstrukcijų tipo „Žmogus, kuris juokiasi“ lietuviškumu.

Jei pažymimasis žodis eina tariniu, išskirtinį pažyminį pakeitus šalutiniu sakiniu, konstrukcija lūžta, netenka darnumo, pvz.: O kažkada Urnas buvo geras kanklininkas, mokėjęs daug dainų! CvR II 281 → O kažkada Urnas buvo geras kanklininkas, kuris mokėjo daug dainų!

§ 16. Šalutinio sakinio tarinys-veiksmažodis pabrėžia veiksmo dinamiškumą, išskirtinio pažyminio dalyvis – dėl savo dvilypės morfologinės prigimties – statiškumą, procesinį požymį. Todėl, perteikiant veiksmy eilę, veiksmy kaitą, ryškų judėjimą, paprastai vartojamas šalutinis sakiny. Pvz.:

Gerokai įdienojus, Juro lūšnon susitelkė ir daugiau moteriškių iš kaimynstės, kurios tūpčiojo aplink motiną, kilnojo vaiką, vystė, svėrė CvR V 30. Čia maišėsi daugybė ir šiaip žmonių, kurie nei pirkto, nei pardavinėjo, o vien iš smalsumo trynėsi minioje, stovinėjo prie prekiaujančių ir vėl tolyn slinko, įsimaišė į tą gyvą, pirmyn ir atgal judančią tėkmę PutR VI 11. Iš kūtės pasišokinėdamas išlėkė Gaigalas, už pavadžio laikydamas išsišėrusią juodmargę karvę, kuri iš smagumo rietė uodegą, muistė galvą ir stripuliavo kaip girta AvyžKK 130. Kuo aš prastesnis už tą didelį gyvulį – už arklį, kurį ir šeria, ir girdo, ir maudo, ir šukuoja kaip kokį poną? BalčAP 53.

Dalyvinis junginys labiau tinka tuomet, kai reikia nusakyti daugiau savaiminį, nedarybinį veiksmy, veiksmy-ypatybę, būseną-ypatybę. Pvz.:

Ašaros, riedančios per tėvo veidą, visada pravirkdo net nejausmingo žmogaus sielą SimR I 53. Pagaliau pirmoji linija buvo suarta, pirmas ežiaženklis, skirias dvaro laukus nuo naujojo kaimo žemių, sukastas CvR V 48. Dienai švintant, Arvydas buvo balne ir lėkė vieškeliu Viešvilės link, neramiai dairydamasis į laukus, snaudžiančius ūkanotoje rytmečio aušroje AvyžKK 108. Beatričė tai buvo atrastas pasaulis, svaiginantis ir džiuginantis tarsi pasaka T 1966 275. Romą gaubdavo vis toks pats tvankus pavakarys, žadantis dar vieną troškį ir bemiegę naktį T 1966 243. Kaip tik tą dieną nubudo ir kareiviai, saugoję auksakalio lavoną MP 208.

§ 17. Kaip buvo nurodyta (§ 1), šalutinis sakiny, prijungtas kuris galininku arba neiginio kilmininku, transformuojamas neveikiamojo dalyvio konstrukcija. Neveikiamosios rūšies dalyvis „veiksno vardininką pakeičia kilmininku ir savotiškai „užtušuoja“ veikėją“.¹⁵ Pvz.:

Kadangi iš pirmos kelionės buvo patyręs, kaip sunku gyventi be pinigų, nusprendė kaip nors išgauti algą, nuolat šeimininkės jam žadamą, bet niekadės neduodamą BalčHP 72. Dangaus reiškiniai, kadaise kunigų supami religinio paslaptingumo skraiste, vis labiau ryškėjo kaip dėsningi materijos vyksmai SlavŽ 307. Bešvintant aušrai, pašoko Kattrė, apvalė savo kraitį, bobų vakar išdraskytą, bežiūrint čerkasų ŽemR I 74. Nors motina nuvarė ir liepė knygelę padėti, bet jos galvoj maišėsi žodžiai, Boliuko perskaityti ŽemR I 298.

Kai veikėjas pabrėžiamas, neveikiamojo dalyvio konstrukcija šalutinio sakinio vietoje stilistiškai netiktu. Pvz.: Reikėjo tik užsukti paukštį – ir jis giedojo vieną iš tų giesmelių, kurias čilubėjo tikroji lakštingala BalčAP 77→...jis giedojo vieną iš giesmelių, čilubamų tikrosios lakštingalos.

Kiti pavyzdžiai:

[Adata] įkrito į paplavų griovelį, kurį tuo laiku valė virėja Balč AP 82. Augo ir nuošimčiai, kuriuos Jarmala braukė tik atidūribus keletą dienų su žmona jo darže, sode CvR V 55. Mokslo naudą, kurios nenorėjo pripažinti Monika, visai kitaip, nors ne

¹⁵ J. Pikčilingis, min. veik., p. 40.

be įprastų jam melodijų, dėstė savanoris CvR V 63. Tarp smulkių parudavusių dantų smilko pypkė, *kurios Motiejus, net kalbėdamas poterius, iš burnos nepaleisdavo* Avyž KK 8. Aš tau giedosiu apie laiminguosius ir nelaiminguosius, apie gerybę ir piktybę, *kurių tu nematai aplink save* BalčAP 81. Nuo kalviukų kielės skiriasi daug ilgesne uodega, *kurią jos nuolat kilnoja* IvLP 208.

Neveikiamosios rūšies predikatyvinio dalyvio konstrukcija dažnai rodo, kad sakytojas apie tikrovę sprendžia iš kitų žmonių pasakojimo arba iš kokių rezultatų. Pvz.:

Šita trobelė buvo statyta dar Tekonio prosenelio BaltR IV 19. Vėliau lizdas *kažkieno buvo išplėštas* Iv LP 167.

Šį prasmini-stilistinį atspalvį galima įžiūrėti ir atributyvinio neveikiamojo dalyvio konstrukcijoje išskirtiniame pažyminyje. Pvz.:

Toli nuo kaimų ir dvaro namų, prie upelio, Višinskynės palaukėje, stovėjo nedidelis, susmukęs namelis, *dar grafo statytas žuklės padargams sudėti* CvR V 20. Paskui Cibulskis juos nuvedė į gyvenamąjį namą – didelį baltą rūmą su balkonu, *statytą dar senųjų savininkų* VencL R II 283. O kitur, lyg išsigašinės jaunuolis į senių tarpą, spraudėsi naujesnis namukas, *po karo suremtas naujakurio, apsidžiaugusio gautu žemės sklypelio* AvyžKK 11. Užsispyrė Kazimieras pasigauti sau rąstus, *dar tėvo sukirstus ir sukrautus stoginėje* BaltR IV 337. Ant sienos laikrodį, *jo rankų padarytas*, vienodai, abejingai tiksi MarcD 45.

Tačiau modalinių atspalvių pažymynis negali perteikti. Priklausomai nuo modalinio nusakomų tikrovės santykių vertinimo, šalutinio sakinio tarinys reiškiamas tiesiogine arba netiesiogine nuosaka (modus relativus). Abiem atvejais šalutinį sakinį atitinka tas pats išskirtinis pažymynis, pvz.:

Atsirado vienas ir kitas, kurie jau ir anksčiau matė kažkokius ženklus danguje SimR I 42.

Atsirado vienas ir kitas, kurie jau ir anksčiau matė kažkokius ženklus danguje.

Atsirado vienas ir kitas, jau ir anksčiau matė kažkokius ženklus danguje.

§ 18. Kaip matėme (§ 9), atliepiamieji žodžiai gali veikti gramatinės-struktūrinės šalutinio sakinio ypatybes, tačiau labai dažnai jie turi ir stilistinę paskirtį: pabrėžia daikto požymį, ryškiau išskiria daiktą iš kitų, rodo šalutinio sakinio būvimą¹⁶. Stilistinis atliepiamųjų žodžių vaidmuo akivaizdžiai matyti ekspresyviose konstrukcijose. Pvz.:

Vienai močiai instinktas sakė: ne! Lietuvos moteries instinktas. Tos moteries, *kuri ir į tikrą vietą ėjo ašaromis paplūdusi* VaižgRR I 83. Melas! [...] Tie kaltinimai! Tos pamazgos, *kurias čia pili* Biel KR 330. Pamiršo Vale, savo pažeminimą, ir prarają pamiršo, tą pačią prarają, *kuri iki šiol skyrė jį nuo Lapinų šeimos* AvyžKK 54. Ir vėl stojo tylą. Toji klaiki, neįspėjama kaimo tylą, *kuri atsiranda tik vėlyvą rudenį, paukščiams palikus kraštą* CvR V 179.

Išskirtiniai pažyminiai, neturėdami atliepiamųjų žodžių, šių šalutinių sakinių vietoje prislopintų ekspresiją, sumažintą įtaigumą.

¹⁶ Žr. О. Д. Павлова, Структурно-смысловые группы определительных придаточных предложений. – Филологический сборник, вып. 1, Алма-Ата, 1963, стр. 97.

Be čia iškeltų dalykų, sintaksinio sinonimo pasirinkimą lemia kalbos aiškumo ir fonetinės stilistikos reikalavimai, stilistiniai teksto ypatumai ir kt. Atskiro aptarimo laukia sinoniminių konstrukcijų vartoseną įvairiuose funkcinuose stiliuose.

Išanalizuota medžiaga leidžia padaryti šias išvadas:

1. Šalutinio pažyminio sakinio sinoniminė transformacija visų pirma priklauso nuo:

- a) jungiamojo žodžio linksnio,
- b) šalutinio sakinio tarinio išraiškos,
- c) sinoniminių konstrukcijų koreliacinių veiksmažodžio formų laiko ypatybių.

2. Sinoniminius atitikmenis gali turėti abu pagrindiniai šalutinių pažyminio sakinių tipai: sakiniai, atliekantys grynai atributyvinę funkciją, ir sakiniai, atliekantys išplečiamąją-pasakojamąją funkciją.

3. Dažnai galėdami pakeisti vienas kitą, šalutinis sakinytis ir išskirtinis pažyminys vis dėlto gana ryškiai pasidalija vartojimo plotus. Sinonimo pasirinkimas priklauso, be kita ko, nuo perteikiamo turinio ir teksto sintaksinės struktūros.

Vilniaus Valstybinis V. Kapsuko
universitetas
Lietuvių kalbos katedra

Iteikta
1967 m. rugsėjo mėn.

Sutrumpinimai

AvyžKK	– J. Avyžius, Kaimas kryžkelėje, V., 1966.
BalčAP	– H. K. Andersen, Pasakos, vertė J. Balčikonis, V., 1966.
BalčHP	– V. Haufas, Pasakos, vertė J. Balčikonis, V., 1956.
BaltR	– J. Baltušis, Raštai, V., 1959.
BielKR	– A. Bieliauskas, Kauno romanas, V., 1966.
CvR	– P. Cvirka, Raštai, V., 1959.
DLKŽ	– Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, V., 1954.
IvLP	– T. Ivanauskas, Lietuvos paukščiai, t. III, V., 1964.
JablRR	– J. Jablonskis, Rinkiniai raštai, V., 1957–1959.
Konst	– Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Konstitucija (Pagrindinis įstatymas), V., 1966.
KrėvP	– V. Krėvė, Dainavos šalies senų žmonių padavimai, V., 1957.
KT	– Komjaunimo tiesa.
LKŽ	– Lietuvių kalbos žodynas, t. IV, V., 1957.
LM	– Literatūra ir menas.
MarcD	– Just. Marcinkevičius, Donelaitis, V., 1964.
MarcP	– Just. Marcinkevičius, Pušis, kuri juokėsi, V., 1961.
MP	– Mūsų pasakos, V., 1958.
NėrR	– Salomėja Nėris, Raštai, V., 1957.
P	– Pergalė.
PP	– Patarlės ir priežodžiai, V., 1958.
PutR	– V. Mykolaitis-Putinas, Raštai, V., 1959–1962.
SimR	– I. Simonaitytė, Raštai, V., 1956–1958.
SlavŽ	– P. Slavėnas, Žvaigždės, K., 1948.
T	– Tiesa.
VaižgRR	– Vaižgantas, Rinkiniai raštai, V., 1957.
VenciR	– A. Venclova, Raštai, V., 1955.
VienR	– A. Vienuolis, Raštai, V., 1953–1955.
ŽemR	– Žemaitė, Raštai, V., 1956–1957.

СИНОНИМИКА ОПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫХ ПРИДАТОЧНЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ И ОБОСОБЛЕННЫХ ОПРЕДЕЛЕНИЙ

К. ЖУПЕРКА

Резюме

В статье рассматривается синонимика определительных придаточных предложений и обособленных определений, выраженных причастными оборотами, в современном литовском литературном языке: 1) уточняются условия и закономерности синонимической трансформации, 2) определяются структурно-семантические особенности синонимических конструкций, 3) намечается примерная сфера употребления тех и других синтаксических синонимов.